

K O M U N I K A T
Z O M B A D A Ń

Warszawa, grudzień 2013

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/175/2013

**ŚWIĘTA BOŻEGO NARODZENIA 2013 –
KOMERCYJNE CZY TRADYCYJNE?**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2013 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

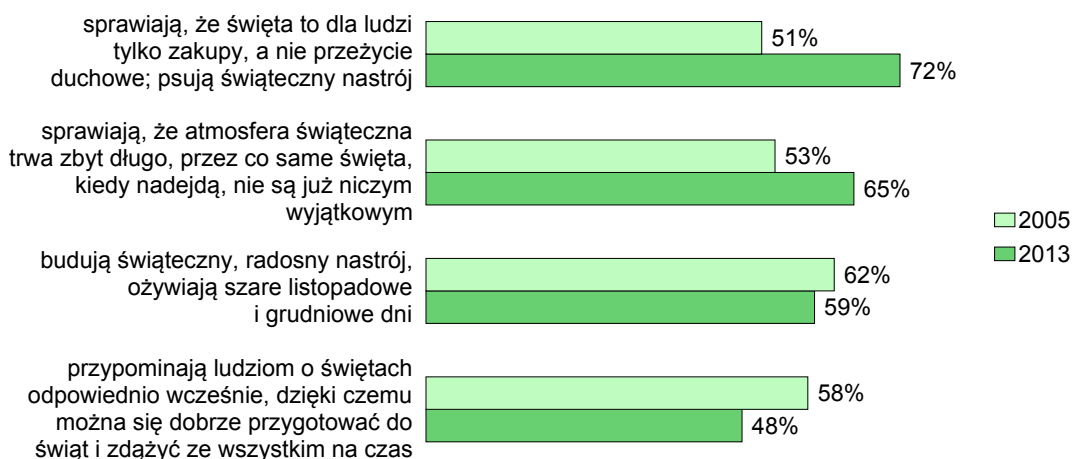
Zbliżają się święta Bożego Narodzenia. Co kilka lat pytamy Polaków o ich opinie na temat tradycji związanych z tym świątecznym czasem. W tym roku spytaliśmy o wigilijne zwyczaje i stosunek do świątecznych promocji¹.

ŚWIĄTECZNE PROMOCJE

Przed świętami Bożego Narodzenia w niemal wszystkich sklepach pojawiają się świąteczne dekoracje. Nie dziwi fakt, że handlowcy próbują wykorzystać świąteczną atmosferę, by zachęcić swych klientów do większych niż zazwyczaj zakupów. Jednak dopiero od lat dziewięćdziesiątych już od początku listopada spotykamy się ze zjawiskiem kreowania świątecznego nastroju w sklepach i supermarketach. Polaków coraz bardziej irytują tego typu praktyki. Jeszcze osiem lat temu więcej osób twierdziło, że wczesne dekorowanie sklepów buduje świąteczny nastrój i przypomina ludziom o świętach z odpowiednim wyprzedzeniem, by mogli zdążyć z przygotowaniami, niż zgadzało się z opinią, że niszczy to duchowy aspekt świąt i prowadzi do ich spowszednienia. Obecnie trzem czwartym Polaków (72%) przeszkadza komercjalizacja świąt Bożego Narodzenia, a dwie trzecie (65%) uważa, że atmosfera ta utrzymywana jest zbyt długo, przez co same święta przestają być czasem wyjątkowym. Ponad połowa badanych docenia jednak fakt, że kreowany przez handlowców nastrój ożywia szare listopadowe i grudniowe dni (59%) i nieco mniej uważa, że przypomina on ludziom o potrzebie poczynienia odpowiednich przygotowań (48%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (283) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 5–12 grudnia 2013 roku na liczącej 910 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. BADANI ZGADZAJĄCY SIĘ ZE STWIERDZENIAMI, ŻE WCZESNE PROMOCJE I ŚWIĄTECZNE DEKORACJE*:

* Pytanie brzmiało: „Niektóre sklepy prowadzą od początku listopada promocje świąteczne, pojawił się w nich świąteczny wystrój, choinki, światełka, można kupić ozdoby choinkowe. Jak Pan(i) uważa, czy takie wcześnie pojawiające się promocje i świąteczne dekoracje: ...”

CHOINKA, PREZENTY I INNE ZWYCZAJE

Polacy spędzają święta Bożego Narodzenia w sposób bardzo tradycyjny. Są to przede wszystkim święta rodzinne. Zdecydowana większość przynajmniej wieczór wigilijny zamierza spędzić w domu (73%), a badani planujący spędzić go poza domem udają się do rodziny lub znajomych w okolicy (19%) bądź w innej miejscowości (6%). Tylko jeden na stu badanych (1%) jeszcze nie wie, gdzie spędzi ten wieczór. Tyle samo osób (1%) deklaruje, że nie ma zwyczaju obchodzenia Wigilii.

Tabela 1

Gdzie zamierza Pan(i) spędzić tegoroczną Wigilię?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	'92	'93	'95	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'06	'08	'13
	w procentach												
U siebie w domu	81	83	83	77	76	80	76	74	75	75	80	74	73
Wychodzimy/wychodzę do rodziny, krewnych, znajomych	11	11	11	14	14	12	14	16	13	16	13	17	19
Wyjeżdżam(y) do rodziny, krewnych, znajomych zamieszkałych w innej miejscowości	6	5	5	8	8	6	7	8	8	6	6	7	6
Wyjeżdżam(y) na urlop, wczasy, wycieczkę	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Trudno powiedzieć	1	1	1	0	1	1	2	2	3	3	1	1	1
Nie mam zwyczaju obchodzenia Wigilii	-	1	0	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1

Niezmiennie w niemal wszystkich polskich rodzinach kultywowane są zwyczaje dzielenia się opłatkiem, wzajemnego składania sobie życzeń i spożywania wigilijnych potraw (po 98%). W zdecydowanej większości przestrzega się także zwyczajów ubierania choinki (94%), przygotowywania dodatkowego nakrycia na stole dla niespodziewanego gościa (91%), zachowuje się w Wigilię post (89%), odwiedza się krewnych oraz znajomych i składa im życzenia (89%) oraz przygotowuje się prezenty pod choinkę (86%). Ponadto w większości polskich domów śpiewa się kolędy (78%), wkłada pod obrus siano (76%), czeka z rozpoczęciem kolacji na pierwszą gwiazdkę (73%), na wieczerzę wigilijną przygotowuje się zwyczajową liczbę potraw (68%), a przed jej rozpoczęciem odmawia się modlitwę lub odczytuje fragment Pisma Świętego (66%). Większość Polaków deklaruje, że w ich rodzinach jest zachowywany zwyczaj uczestniczenia w pasterce (70%), odwiedzania grobów bliskich osób (68%) i wysyłania kartek świątecznych (61%). W domach ponad dwóch piątych badanych wywiesza się świąteczne wianki (44%) oraz dzieli opłatkiem ze zwierzętami (40%). Co trzeci ankietowany przyznaje, że jego rodzina zaprasza na Wigilię osobę samotną lub ubogą (33%), a co piąty (20%) deklaruje, że tego dnia ktoś przebiera się za świętego Mikołaja, żeby rozdać prezenty.

Tabela 2

Które z poniższych zwyczajów wigilijnych zachowywane są w Pana(i) rodzinie?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	1998	2000	2002	2003	2008	2013
	w procentach					
Dzielenie się opłatkiem	99	98	98	98	98	98
Wzajemne składanie sobie życzeń	99	98	98	98	98	98
Spożywanie tradycyjnych, wigilijnych potraw	98	97	97	97	97	98
Ubieranie choinki	98	96	95	94	98	94
Przygotowanie dodatkowego nakrycia na stole dla niespodziewanego gościa	93	91	88	89	94	91
Zachowanie postu w Wigilię	95	94	95	92	91	89
Wzajemne odwiedziny, wymiana życzeń z krewnymi, znajomymi	80	75	81	65	83	89
Przygotowanie prezentów pod choinkę	87	86	83	87	89	86
Śpiewanie kolęd	82	80	79	79	80	78
Wkładanie siana pod obrus	50	59	63	69	77	76
Oczekiwanie z rozpoczęciem kolacji na pierwszą gwiazdkę	76	78	77	78	77	73
Udział w pasterce	80	79	74	74	75	70
Przygotowanie zwyczajowej liczby potraw	72	75	76	78	81	68
Odwiedzanie grobów osób bliskich	58	56	56	51	67	68
Odmawianie modlitwy, odczytanie odpowiedniego fragmentu Pisma Świętego	70	68	66	74	72	66
Wysyłanie kartek świątecznych	-	-	89	-	77	61
Wywieszanie wianków świątecznych	-	-	33	-	48	44
Dzielenie się opłatkiem ze zwierzętami	38	37	35	37	42	40
Zaproszenie na Wigilię osoby samotnej lub ubogiej	-	32	24	23	35	33
Przebieranie się w dzień wigilijny za św. Mikołaja (gwiazdora, aniołka)	23	32	28	27	24	20

Badane od końca lat 90. trendy wskazują na przywiązywanie Polaków do świątecznych zwyczajów – notujemy bardzo niewiele zmian pod względem popularności poszczególnych tradycji. Wyjątki stanowią powoli spadająca liczba badanych deklarujących kultywowanie w swoich rodzinach zwyczaju uczestnictwa w pasterce i zdecydowanie tracący na popularności zwyczaj wysyłania kartek świątecznych. W tym roku odnotowaliśmy również znaczący spadek liczby badanych deklarujących przywiązywanie do tradycyjnej liczby potraw na wigilijnym stole. Jednocześnie obserwujemy upowszechnianie się tradycji wkładania siana pod obrus i odwiedzania grobów bliskich osób.

Choinka i prezenty to jedne z najważniejszych symboli świąt Bożego Narodzenia. Tylko co czternasty badany (7%) stwierdził, że w jego domu nie będzie choinki. W polskich domach królują sztuczne drzewka (60%), ale w mniej więcej co trzecim (31%) stanie choinka pachnąca lasem. Według deklaracji badanych, w większości będą to ścięte drzewka (24%), tylko co czwarte prawdziwe drzewko będzie choinką w doniczce (7%). Tego rodzaju choinki są bardziej rozpowszechnione jedynie w największych polskich miastach (13% – zob. tabela aneksowa).

Tabela 3

Czy w tym roku w Pana(i) domu będzie choinka:	Wskazania respondentów według terminów badań						
	1992	1995	1997	1998	2000	2004	2013
	w procentach						
– sztuczna	63	66	67	67	62	66	60
– prawdziwa – ścięte drzewko	25	29	25	24	29	21	24
– prawdziwa – żywe drzewko w doniczce			3	2	2	3	7
Nie będzie choinki	9	4	4	4	4	8	7
Trudno powiedzieć	3	1	1	2	2	3	2

Zdecydowana większość Polaków w ramach przygotowań świątecznych osobiście przygotowuje prezenty (81%). To nieco mniejszy odsetek niż przy deklaracjach dotyczących zwyczajów zachowywanych w rodzinach, świadczący o tym, że w niektórych domach za przygotowywanie podarków odpowiedzialne są konkretne osoby.

Tabela 4

Czy w tym roku na Boże Narodzenie, pod choinkę, zamierza Pan(i) obdarować kogoś jakimś prezentem?	2004	2011	2013
	w procentach		
Tak	72	78	81
Nie	25	19	16
Trudno powiedzieć	3	3	3

Z prezentów zrezygnuje dwie piąte badanych źle oceniających sytuację finansową swojej rodziny (39%), podczas gdy wśród najlepiej sytuowanych tylko nieliczni (8%).

Tabela 5

Czy w tym roku na Boże Narodzenie, pod choinkę, zamierza Pan(i) obdarować kogoś jakimś prezentem?	Odpowiedzi badanych, którzy oceniają warunki materialne swojego gospodarstwa domowego jako:		
	złe	przeciętne	dobre
	w procentach		
Tak	59	81	89
Nie	39	17	8
Trudno powiedzieć	2	2	3

★

★

★

Grudniowy sondaż pokazuje, że jesteśmy przywiązani do wigilijnych zwyczajów. Niemal wszyscy spędzamy święta w domu lub u rodziny, a w większości polskich domów zachowywane są zarówno świeckie, jak i religijne zwyczaje świąteczne. I chociaż większość badanych drażni komercjalizacja świąt i zbyt wczesne budowanie świątecznego nastroju w sklepach i hipermarketach, to równocześnie niemal połowie już w listopadzie udziela się radosny nastrój bożonarodzeniowych dekoracji sklepowych witryn.

Opracowała
Katarzyna KOWALCZUK

Tabela 1

		Czy w tym roku w Pana(i) domu będzie choinka:					Liczba osób
		sztuczna	prawdziwa – ścięte drzewko	prawdziwa – żywe drzewko w doniczce	nie będzie choinki	nie będzie ani choinki, ani stroików	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		61	25	7	4	3	898
Płeć	Mężczyźni	60	25	8	3	4	431
	Kobiety	63	24	6	5	3	467
Wiek	18-24 lata	62	26	9	2	1	105
	25-34	62	25	9	3	2	178
	35-44	56	34	7	1	2	156
	45-54	60	30	6	3	1	146
	55-64	64	18	9	4	5	158
	65 lat i więcej	64	16	3	9	8	154
Miejsce zamieszkania	Wieś	66	24	4	3	3	346
	Miasto do 19 999	54	31	8	5	2	134
	20 000 - 99 999	60	23	9	5	3	171
	100 000 - 499 999	64	20	8	4	4	152
	500 000 i więcej mieszk.	53	26	13	4	5	94
Wykształcenie	Podstawowe	67	17	3	4	8	197
	Zasadnicze zawodowe	66	24	5	3	2	221
	Średnie	65	22	8	3	2	297
	Wyższe	44	37	11	5	2	183
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	33	42	17	7	1	81
	Średni personel, technicy	59	33	8			32
	Pracownicy adm.-biurowi	57	33	5	1	3	67
	Pracownicy usług	69	16	8	2	5	64
	Robotnicy wykwalifikowani	59	28	9	3	1	96
	Robotnicy niewykwalifik.	68	17	8	4	4	54
	Rolnicy	55	28	5	6	6	38
	Pracujący na własny rach.	53	38	5	4		35
Bierni zawodowo	Renciści	78	16		2	4	42
	Emeryci	66	14	5	8	7	195
	Uczniowie i studenci	66	20	12	2		48
	Bezrobotni	66	27	5	1	1	84
	Gospodynie domowe i inni	65	29	3		3	62
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	53	34	12	1		131
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	60	23	6	5	5	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	56	29	9	4	2	214
	prywatnym gosp. rolnym	56	29	4	5	5	43
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	66	25	4	2	3	126
	501-750	70	18	3	3	7	89
	751-1000	63	26	6	3	2	132
	1001-1500	65	18	8	4	6	139
	Powyżej 1500 zł	52	26	10	9	3	178
Ocena własnych war. mater.	Złe	61	27	3	2	7	128
	Średnie	66	19	7	5	4	387
	Dobre	57	29	9	4	2	383
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	58	24	9	5	4	50
	Raz w tygodniu	64	26	6	3	1	362
	1-2 razy w miesiącu	66	21	9	2	2	158
	Kilka razy w roku	59	27	7	4	2	226
	W ogóle nie uczestniczy	51	20	6	10	14	102
Poglądy polityczne	Lewica	57	21	8	9	5	151
	Centrum	62	27	8	2	1	311
	Prawica	61	26	7	3	3	219
	Trudno powiedzieć	63	22	5	4	5	217